

МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

**СОВРЕМЕННЫЕ НАУЧНЫЕ
РЕШЕНИЯ АКТУАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ**

2022

ROSTOV-ON-DON , RUSSIA

Conference proceedings available
at virtualconference.press

Editorial board/Редакционная коллегия

Главный редактор

Кирилл Долгополов Северо-Кавказский Федеральный университет

Долгополов Кирилл Андреевич, кандидат юридических наук, доцент, заведующий кафедрой уголовного права и процесса Северо-Кавказский федеральный университет

Узденов Расул Магометович, кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры уголовного права и процесса СКФУ

Пржиленский Игорь Владимирович, кандидат социологических наук, доцент кафедры уголовного права и процесса СКФУ

Токмаков Дмитрий Сергеевич страший преподаватель кафедры уголовного права и процесса СКФУ

Международная научно-практическая конференция Современные научные решения актуальных проблем. Сборник тезисов научно-практической конференции г. Ростов-на-Дону 2022 г. (Типография Аспект)

<https://orcid.org/0000-0001-6156-3630>

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.7082058>

©Коллектив авторов

©virtualconferences. press

LITERATURE

Азийская тема в творчестве русскоязычных поэтов Узбекистана

Чернова Т.А. – преподаватель Самаркандского института экономики и сервиса, кафедра

Узбекского языка и литературы. chernovatatiyana@sies.uz

Аннотация. В данной статье рассмотрена русскоязычная поэзия и её происхождение, которая несет в себе инонациональные элементы узбекской культуры.

Ключевые слова: поэзия, национальной, идейно-образную, образ, русскоязычная поэзия.

Тема Узбекистана органично вошла в идейно-образную систему, в поэтический мир поэтов и реализуется весьма своеобразно. Эта тема многообразна, в ней можно выделить ряд аспектов, что помогает во всей полноте представить Узбекистан, его прошлое и настоящее. Изучены основные проблемы русскоязычного художественного текста. Проанализировано творчество ведущих поэтов XX века, таких как Андрей Иванов, Светлана Сомова, Нина Татарина, Борис Пармузин, В.Шевченко, Н. Красильников, Н.Куликов и Александр Файнберг.

Русскоязычная поэзия, оставаясь национальной, вместе с тем впитывает в себя инонациональные элементы узбекской культуры. Показательно, что все русские по происхождению поэты создают две родины:

- а) далекая – Московия с ее березками;
- б) Узбекистан – с его природой, напоминающей пестрое сюзане.

Появление образов представителей местной национальности в произведениях русскоязычных поэтов явилось результатом их проникновения в психологию народа, взаимодействия с жизнью края, богатой образностью узбекской литературы.

К числу ведущих поэтов XX века принадлежали Андрей Иванов, Светлана Сомова, Нина Татарина, Борис Пармузин, В.Шевченко, Н. Красильников,

Н.Куликов. Творчество Александра Файнберга отличается своеобразием, неповторимостью и большой любовью к земле Узбекистана. Он был удостоен почетного звания «Народный поэт Узбекистана». Этот поэт мастерски переводил на русский язык знаменитые произведения современных узбекских авторов, им написано более семисот стихотворений. Его стихи не только производят ослепительное впечатление своей формой, а, что еще важнее, стали гимном правды и совести.

Очень искренне поэт преклоняется перед утончённой Красотой Востока, воспетой некогда С. Есениным в его «Персидских мотивах», голос поэта меняется с возрастом: зреет его душа, в стихах появляются глуховатые скорбные интонации глубоких сердечных переживаний автора за судьбы страны и всей планеты. Талант Александра Файнберга уникален, этот поэт до конца дней своих был неразрывно связан с родной землей. Файнберг всегда оставался по-мальчишески озорным, склонным к шалостям, доброй иронии, несмотря на сложности жизни, болезни и возраст. Файнберга можно смело назвать русско-восточным поэтом, в его стихах сильно чувствуется восточная ментальность, неповторимый колорит эпохи, страны, времени.

После ухода в вечность, быть может, лучшего из русскоязычных, нет, просто, из русских поэтов послевоенного ташкентского времени – Александра Аркадьевича Файнберга в литературной жизни узбекской столицы, как ни крути и ни оглядывайся кругом, образовался невосполнимый духовный вакуум ¹.

Таким образом, русскоязычная поэзия, оставаясь национальной, вместе с тем оригинально впитывает в себя инонациональные элементы узбекской культуры. Тема Узбекистана, тема родины прочно вошла в русскоязычную литературную традицию, реализующую себя в многочисленных поэтических произведениях в трех рассмотренных аспектах.

Список использованной литературы:

---

¹ Устименко А. " Лист с неровными краями, сохрани мои стихи...". Интернет.

1. Малый шелковый путь. Т., 1999; Малый шелковый путь. Вып.2. ЛИА Р. Элинина, 2001; Малый шелковый путь. Вып.3. ЛИА Р. Элинина, 2002; Малый шелковый путь. Вып. 4. Ташкент: Изд. "Фан" АН РУз, 2003; Малый шелковый путь. Вып. 5. Т., 2004.
  2. Малыхина Г. Поэтический прииск. - Т., 2014. С. 1
  3. Саид Халил. // Звезда Востока, 2011. - №2.
  4. Сомова С. Красные гвоздики. - М.,1960.
  5. Татарина Н. Граната цвет. Изд. литературы и искусства им. Гафура Гуляма, 1985.
  6. Темиз Яна. Фантомная боль Ташкента. Рассказ. // Звезда Востока, 2012. - №3.
  7. Устименко А. " Лист с неровными краями, сохрани мои стихи...". Интернет.
  8. Файнберг А. Прощальные стоки. «Иерусалимский журнал» 2009, №31
  9. Эрнст И. Твой рейс. Рассказ. // Звезда Востока, 2012. - №3.
- Якубов А. Потомок страны белых аистов. // Литературный календарь,

MEDICINE

Микрофлора кишечника при поносах у детей

М.И Юсупов.

Самаркандский государственный медицинский университет,
Самарканд, Узбекистан

Актуальность. В связи с повышением удельного веса заболеваний, вызываемых условно-патогенными микроорганизмами, в последние годы заметно возрос интерес к изучению роли отдельных представителей нормальной микрофлоры кишечника при его воспалительных заболеваниях. Многие виды микроорганизмов из числа облигатной и факультативной флоры кишечника являются условно-патогенными. Роль условно-патогенных представителей нормальной микрофлоры кишечника в этиологии кишечных заболеваний человека значительно повысилась в связи с широким применением антибиотиков и химиопрепаратов.

Цель исследования: изучение микрофлоры кишечника у детей при диарее.

Материал и методы исследования. Бактериологические исследования кала практически здоровых детей явились фоном для характеристики изменений состава и свойств микрофлоры при кишечных расстройствах.

Результаты исследования. Установлено, что у практически здоровых детей кишечные палочки высеваются в 100% случаев. Несколько реже ($84,5 \pm 3,3\%$) высеваются энтерококки. Стафилококки выявлены в $38,82 \pm 4,4\%$, протейные палочки 19,8% случаев. Дрожжевые и дрожжеподобные грибы у здоровых детей высевались в 5,1% случаев. Гемолитические кишечные палочки высевались у здоровых детей в $12 \pm 3,0\%$, стафилококки – $14,7 \pm 3,3\%$, энтерококки – $8 \pm 2,5\%$ случаев. Нами была изучена также ассоциативная аэробная флора у группы здоровых детей и выявлено, что у здоровых детей часто встречаются комбинации из 3-4 видов микроорганизмов. Наиболее часто наблюдаются комбинации кишечной палочки с энтерококками, энтерококки и стафилококки. При острых кишечных расстройствах микрофлора кишечника претерпевает глубокие

изменения. Прежде всего, резко увеличивается количество микроорганизмов с признаками патогенности. По сравнению с данными от здоровых, у больных детей гемолитические кишечные палочки высеваются в 3-4 раза чаще, стафилококки обнаруживаются у 51,9 больных – в 4 раза чаще, гемолитические энтерококки в 5 раз чаще. Дрожжевые и дрожжеподобные грибы у больных высевались в 3,5 чаще, чем у здоровых. Только у больных высевались сальмонеллы, НАГ –вибрионы, синегнойная палочка в небольшом числе случаев.

Заключение. При острых кишечных заболеваниях недизентерийной этиологии в подавляющем большинстве случаев высевались флоры в ассоциации 3-4-х видов микроорганизмов. Чаще в ассоциации высевались кишечные палочки + энтерококки + стафилакокки + протейные палочки.

Лечение витилиго с помощью эрбиевого лазера.

Назарова М.З.

Республиканский специализированный
научно-практический медицинский центр
дерматовенерологии и косметологии МЗ РУ

ВВЕДЕНИЕ. Актуальные проблемы

Среди дерматологических заболеваний, приводящих к выраженным косметическим недостаткам и существенному снижению личной самооценки, особое место занимает витилиго.

Витилиго представляет собой нарушение Мелани новой пигментации, которое несмотря на многочисленные научные исследования, определяющие, каким же образом происходит гибель меланоцитов, а также клинические наблюдения за больными, до сих пор остаётся заболеванием, требующим дальнейшего углубленного изучения механизма патогенеза. Для лечения витилиго доступны разные варианты лечения, однако лазерные технологии показали, что они дают более приемлемые результаты.

Эрбиевый лазер Harmony XL PRO (Alma laser Израиль) с длиной волны 2940 – одна из самых эффективных методик для лечения витилиго, а также для улучшения тонуса кожи, её цвета, эластичности, а также разглаживания мелких морщин.

Цель исследования. Изучить эффективность применения лазерной терапии с витилиго под действием эрбиевого лазера.

Материалы и методы. Под наблюдением находилось 2 группы пациентов. 60 пациентов (100%) с витилиго в возрасте от 12 до 60 лет. Пациенты разделены на 2 группы. Первой группе в количестве 30 человек (50%) помимо традиционной терапии проводилось лазерное лечение Эрбиевым лазером. После процедуры на область депигментных пятен использовали крем Клобетазол (куразол). Процедура проводилась на всех депигментных участках кожи. Процедура проводилась в две недели один раз, курсом 6 процедур.

Результаты. От проведенной терапии эффект был виден сразу в виде фолликулярной репигментации кожи и местами депигментные очаги были полностью закрыты. Улучшился цвет кожи. При данном методе побочных эффектов не отмечалось. Случаем непереносимости Эрбиевиевого лазера не было.

Выводы. Таким образом можно сделать вывод, что лечение в Витилиго при помощи Эрбиевиевого лазера даёт положительный результат. После полного курса удалось добиться стойкой репигментации в очагах витилиго. Эффект от лазеротерапии продолжителен.

PEDAGOGY

Problems of schools and youth's opinion about education

Abduvalieva Sevara

The 1st course of Fergana State University,
Foreign languages and literature faculty

Abstract: The main goal of the school is to ensure the fullest possible development of each student for a moral, creative and productive life in a democratic society. However, in recent years, some young people have formed a negative attitude towards schooling. Therefore, we recommend some ways to solve the real use of free time, taking into account the individual work of the teachers themselves with the public, parents, families and mahalla committees.

Keywords: school, survey, polls, education, education system, advice, problems, methods, solutions, technology, mental health, communication, international students.

Annotatsiya: Maktabning asosiy maqsadi demokratik jamiyatda har bir o'quvchining ma'naviy-axloqiy, ijodiy va samarali hayot kechirishi uchun har tomonlama kamol topishini ta'minlashdan iborat. Biroq keyingi yillarda ayrim yoshlarda maktabga ta'lim tizimiga bo'lgan salbiy munosabat shakllangan. Shu bois, o'qituvchilar ota-onalar, oilalar, mahalla qo'mitalari bilan olib boradigan individual ishlarini hisobga olgan holda o'quvchining bo'sh vaqtdan samarali foydalanish masalalarini hal etishning ayrim yo'llarini tavsiya qilamiz.

Kalit so'zlar: maktab, so'rov, so'rovlar, ta'lim, ta'lim tizimi, maslahatlar, muammolar, usullar, echimlar, texnologiya, ruhiy salomatlik, aloqa, xalqaro talabalar.

Аннотация: основная цель школы – обеспечить максимально полное развитие каждого учащегося для нравственной, творческой и продуктивной жизни в демократическом обществе. Однако в последние годы у некоторой молодежи сформировалось негативное отношение к школьному образованию. Поэтому мы рекомендуем некоторые пути их решения реального использования свободного времени учётом индивидуальной работы самих педагогов с общественностью родителями, в семье и с махаллинском комитетам.

Ключевые слова: школа, опрос, опросы, образование, система образования, советы, проблемы, методы, решения, технологии, психическое здоровье, общение, иностранные студенты.

Since the independence of the Republic of Uzbekistan, many changes have taken place. In the development of the new era, the President has paid great attention to the public education system. A clear example of this is the decree of the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Miromonovich Mirziyoyev on the approval of the "Concept for the development of science until 2030."

Everything important in the fate of a person begins with school. The main purpose of school is to provide for the fullest possible development of each learner for living morally, creatively, and productively in a democratic society. At school, character is formed, our attitude to the world is formed, here we are taught to think logically. The more a person learns, the more he understands himself, the environment, his loved ones. A school is not just a building. This is the world in which we live, this is a place that has become our home. After all, we not only spend a significant part of our time at school, we study and comprehend the basics of knowledge. Realizing the importance of this process, one cannot but be grateful to the school.

However, the privilege of attending school was not always accessible to average citizens. Only the rich could afford the cost of attending schools. Early public schools did not focus on academics like math or reading. Instead, they taught the virtues of family, religion, and community. There was no technology and no 'fun' activities. Teachers were much stricter and children had few if any rights. School punishments were painful and humiliating by today's standards. Centuries worth of hard work was required to achieve the state of schools we have today. In recent years, though, youth have formed a negative reaction towards schools and the education system. I took the responsibility upon myself and analysed the causes of this problem while forming a few possible solutions to the problem.

Today's education system includes ingrained practices, including policy and decades-old methods, that prevent schools from moving to competency-based models.

Solutions to this problem include:

- Creating and making available educational resources on competency-based learning. These resources might be best practices, rubrics or tools, or research.
- Convening a coalition of League of Innovative Schools districts that are working to build successful competency-based models.
- Creating a technical solution for flexible tracking of competencies and credits.

Problem No. 2: Leadership doesn't always support second-order change, and those in potential leadership roles, such as teachers and librarians, aren't always empowered to help effect change.

Solutions to this problem include:

- Promoting League of Innovative Schools efforts to enable second-order leadership change
- Creating a framework, to be used in professional development, that would target and explain second-order change leadership discussions.
- Schedule panel discussions about second-order change leadership.

Problem No. 3: Communities and cultures are resistant to change, including technology-based change

Solutions to this problem include:

- Identifying new and engaging ways to share cutting-edge and tech-savvy best practices with school and district stakeholders and community members.
- Involve business leaders in technology-rich schools and create school-business partnerships.
- Looking to influential organizations to spearhead national e-tech awareness campaigns.

Problem No. 4: Education budgets aren't always flexible enough to support the cost, sustainability, or scalability of innovations.

Solutions to this problem include:

- Build relationships with local businesses and career academies, and create incentives for companies to hire students, in order to create a revenue stream for schools.
- Looking to competitive pricing and creative solutions.
- Leaders must not be afraid to take risks and support the changes needed to bring about this kind of budgeting.

Problem No. 5: Professional development in the U.S. is stale and outdated.

Solutions to this problem include:

- Identifying best practices from other industries or sectors, and learning more about adult learning.
- Create a community for teachers to access immediate help.
- Personalize professional development.
- Create and strengthen higher education partnerships
- Create alternative modes of certification and reward forward-thinking practices.

Problem No. 6: School districts do not have evidence-based processes to evaluate, select, and monitor digital content inclusive of aligned formative assessments.

Solutions to this problem include:

- Creating a marketplace or database to help educators identify and evaluate, as well as take ownership of, digital content.
- Involve students in digital content evaluation.
- Identify schools or districts to test digital content evaluation and storage systems.

Problem No. 7: Current and traditional instructional methods leave students less engaged and less inclined to take ownership of their learning.

Solutions to this problem include:

- Creating working groups, within educational organizations, with the aim of advancing authentic student learning.
- Leverage the internet to create online tools and resources that offer innovative teaching strategies to help engage students.

-Help teachers understand and practice authentic teaching and learning to help students master skills and standards.

According to **cognitive psychologist, Willingham**, students dislike school because thinking is hard, effortful, and slow. As he explains in his recently revised second edition of "Why Don't Students Like School," thinking requires students to:

- Retrieve information from their immediate environment and the vast factual storehouse of their long-term memory
- Combine that information in new ways in their more limited, short-term working memory
- Imagine solutions based on those new combinations.

So, even though they're naturally curious, students (and the rest of us, too!) will avoid thinking—unless the learning conditions are right.

The proper conditions for learning are the conditions or activities that allow students to experience the pleasurable rush of solving problems—whether those problems are algebra equations or struggling to understand Shakespeare's sonnets.

In fact, neuroscientists believe that the pleasurable rush may be the actual rush of chemicals produced by the brain's natural reward system. Remember how it feels to get that last crossword, Sudoku, or Jeopardy answer? Well, students love that feeling of success just as much as you do.

So, when a student hates school, Willingham says what they're actually disliking are the conditions that rob thinking of its pleasure, such as:

1. Working on problems that are too easy or too difficult.

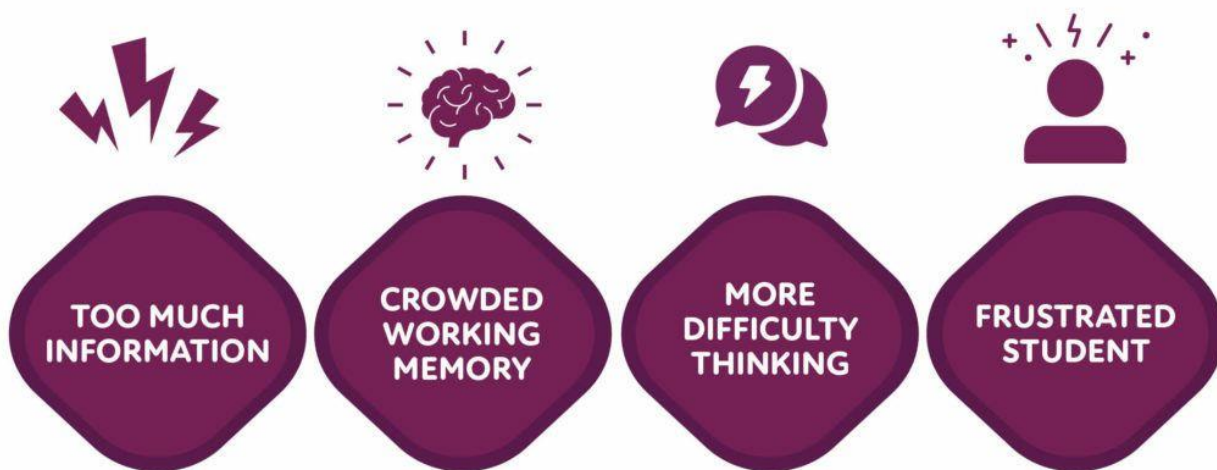
If a problem is too easy, your student will get no pleasure from solving it. If the problem appears too difficult, your student will shut down the thought process because it seems to offer no pleasurable payoff. As in "Goldilocks and the Three Bears," the problems have to be "just right."

2. Tackling problems that assume too much background knowledge.

We've all faced this one before, but think of it from a second-grader's viewpoint. Asked to solve "What is 18×7 ?" in her head, she'll need to know not only that 8×7 is 56 but also the procedure for doing the math. Lacking even one piece of required background knowledge, she'll be unable to solve the problem. If this happens often enough, you'll end up with a student who dislikes school.

Working on problems that exceed the limits of working memory. Working memory is the limited "space" where ideas are briefly held and manipulated. It can get quickly overcrowded by "multistep instructions, lists of unconnected facts, chains of logic more than two or three steps long, and the application of a just-learned concept to new material (unless the concept is quite simple)."

As working memory becomes crowded, thinking becomes increasingly difficult. To put it another way:

In the survey conducted by me, 6 out of 10 mentioned that they do not like school while giving the following comments:

1. "The thing that I hate about school is that it gives pressure to keep up with everyone else, but it is not for everyone. Some people need more time for some assignments, while some individuals take less. I would be more motivated if biology classes took place in the nature or if history textbooks focused less on the numbers and more on the mistakes of the past " - Monija, from Croatia

2. "I like school because I see my friends there and we often have fun at school and I love the fact that it's possible and pretty chilling most of the time thanks to our teachers. Teachers create a comfortable environment by talking with us being present and like letting us study in groups because they know we are all responsible for our own studying and most teachers let us study the way we felt suited us the most, and also understand if we weren't able to turn in some assignment on the death line if we had a reason. They weren't too strict. They usually talked and laughed with us while teaching and doing their job well, and they helped if we needed help and you could always ask for help" - Inari, 18 years old, from Finland

3. "I really like school and studying. I like evolving new points, learning a new language, and the environment is friendly" - Nargiza, from Uzbekistan

4. "The thing I love about school is the environment. I mean the people around you as you grow older" - Utkirbek, Uzbekistan.

5. " I like my teachers, my subjects, my friends. It can get too stressful sometimes though. I am excited about my future education and I hope I will get to use the skills I am learning right now to use in the future" - Maya, England

6. "I don't really know how I feel about school but it would make me motivated to do well at school if we were able to choose our subjects and teachers" - Mushtariy, Uzbekistan.

To conclude, to have a good education system, and to solve all these problems, the society and government must work as a whole, taking the youth's opinion into account, because the future of society and progress of country is comparatively reflected by the success of students in their education.

PHILOLOGY

Repetition as one of the stylistic means of expression in complete sentences

Sobirova Dilafruz Akrom qizi

National university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek

Tashkent, Uzbekistan

dilichka_7773@mail.ru

998977076339

Annotation: The article focuses on the general investigation of repetition as one of the stylistic means of expression in complete sentences and analyzes its specific feature with the help of examples

Key words: Stylistic devices, repetition, sound repetition, anaphora, antithesis, syntactic-stylistic figures, emotional state

Currently, as the object of study of stylistics - the stylistic devices that show the colorfulness and attractiveness of the language are one of the actual topics in the field of linguistics. Stylistic devices, in particular, the tool of repeated expression, have been extensively researched by a number of local and foreign scholars. It is known that one of the most used stylistic devices in artistic speech is repetition. "Repetition is one of the methods of syntactic - stylistic expression characteristic of artistic speech. Repetition is a widespread, oldest stylistic expression in fiction, and the speaker used it to express the subjective relationship to the object he was describing, to evaluate it, and to attract the attention of the listener or reader. The task of repetition is to make the author's speech impressive, to make the idea concrete and, most importantly, to express such features as convincing the listener or reader". Since repetition is a stylistic tool characteristic of artistic speech, it helps to increase the impact and emotionality of the thought. For instance, two types of stylistic devices are involved in this poetic passage, which are anaphora and antithesis, which belong to the type of repetition.

Ўзинг ташна этдинг, ўзинг сув тутдинг,

Қалбимдаги саҳром, дарёмсан, халқим!

Сени сева-сева мен бойиб кетдим,

Дунё ичра топган дунёмсан, халқим!

Repetition is the most used syntactic and stylistic figure in the language of poetic and journalistic works. The term sound repetition was originally introduced by O. Brik and it was used only in relation to consonants. Later, this term was also applied to vowels and consonants in poetic speech. Repetition of vowels, repetition of consonants, and repetition of syllables are often found in examples of folk oral creativity and poetic speech. Phonetic repetition is mainly characteristic of the style of artistic speech. By deliberately repeating phonetic elements, the author increases the power of his image and exaggerates his feelings. Repetition of sound is especially used to draw the listener's or reader's attention to the object of the image. The main task of repetition is to make the speech impressive, to concretize the idea and draw the listener's attention to it. The linguists I.M. Astafe and M.N. Adilov have conducted special monographic studies on the syntactic and stylistic features of repetition. Repetition is a syntactic stylistic device based on the feature of the oral form of speech, which is used to express an emotional state. At this point, it should be noted that in our language, when using lexical repetitions, the meaning of emphasis is expressed more.

Repetition is a form of speech consisting of repetition of sounds, words, morphemes, synonyms or syntactic structures under conditions of sufficient series completion: “Улар **барабанларни уришди, барабанларни уришди!** Қахрамонларга **шон-шарафлар! Шон-шараф!**”

Commenting on repetition and its stylistic function, Professor A. Mamajonov stated that it has “phonetic repetition, lexical repetition, morphological repetition, and syntactic repetition, and such types of repetition are widely used in the language of folklore materials, artistic and journalistic works”.

This situation is a rich material for the analysis of syntactic-stylistic figures, and the fact that it creates an opportunity to conduct separate and important investigations on repetition and draw appropriate conclusions shows the extremely relevance of the phenomenon of repetition. Repetition is a common stylistic phenomenon and can be found in the text of various genres. It has long been studied by a number of linguists as

an active object of research in linguistics. In particular, scientists such as Sh.Bally, A.Shomaksudov, S.A.Glazirina, V.Yu.Kazakova, E.A.Davidova, I.I.Turansky, E.V.Metlyakova repeated in Uzbek, English, Russian and French languages. analyzed and focused on its theoretical problems.

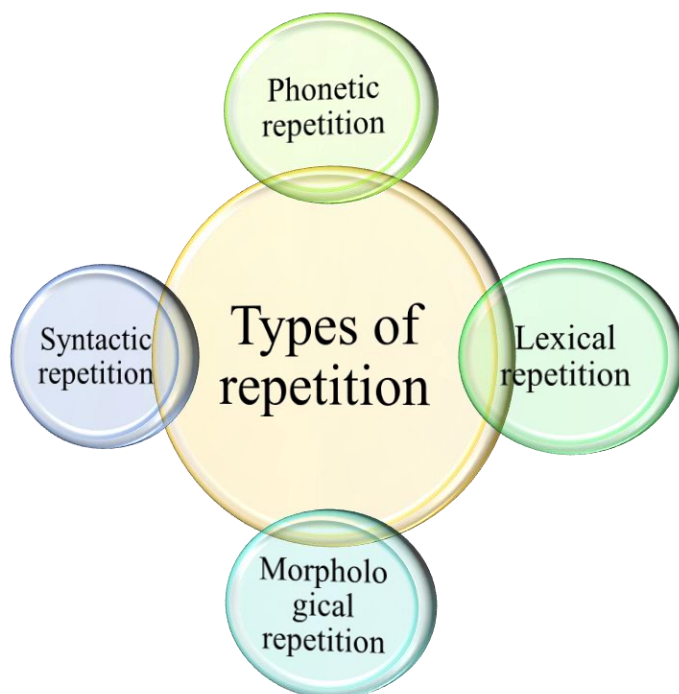

Figure 1.1. Grouping classification of stylistic means of repetition

Linguists have researched some aspects of repetition, one of the devices that ensure the emotional expressiveness of the speaker's speech. In particular, S.A. Glazirina studied the function of repetition in English, I.I. Kovalchuk studied repetition in Russian and its functions in the text, E.V. Metlyakova studied lexical repetition based on A. Akhmatova's poetry. V. Yu. Kazakova studied universal and national aspects of semantic repetition in Russian and English languages. English linguists' views on repetition are mostly reflected in the scientific study of its stylistic tropes, types and functions, while Uzbek linguists determine the extent to which repetition can have an emotional effect on expression by analyzing its various functions in the text. "There are several main types of repetition:

1. according to the nature of repetitive language units - sound, individual morpheme, word, phraseological units, fixed phrases, morphological forms, lexical blocks, repetition of syntactic constructions; 2. contact and distant repetition according to the sign of their position relative to each other in the text; 3. anaphoric, ring, epiphoric, line, clause (poetry) repetition in the composition of the text; 4. repetitions that occur twice, three times and many times according to the repetition of units in the text; 5. according to the quality of repeating units - divided into complete and partial repetitions”.

As a conclusion, a number of meanings are expressed through the use of repetition in the simple and complete sentences. Usage of repetition will capture the attention of the readers and listeners to the materials.

THE LIST OF USED LITERATURE

1. Мамажонов А. Такрор ва унинг синтактик-стилистик функцияси//Ўзбек тили ва адабиёти.1978. №3
2. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении. – М. 1956.
3. Шофқаров А.М. Ўзбек тилида бадиий такрор. – Т.: “Фан ва технология”, 2019.
4. Шомақсудов А. ва бошқалар. Ўзбек тили стилистикаси. – Тошкент: Ўзбекистон, 1974. – 82 б.; Глазырина С.А. Стилистические и текстообразующие функции повтора словообразовательных единиц: Автореф. дисс к а н д . филол. наук. – Тошкент, 1993.

Types of repetition and their isomorphic features in English and Uzbek languages

Sobirova Dilafruz Akrom qizi

National university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek

Tashkent, Uzbekistan

dilichka_7773@mail.ru

998977076339

Annotation: The article focuses on the general investigation of types of repetition, identify isomorphic features of repetition in English and Uzbek; analyzes its specific feature with the help of examples

Key words: Types of repetition, anaphora, anadiplosis, antimetabolism, frame repetition, alliteration

The repetition stylistic device is available not only in English and Uzbek languages, but also in all languages used in the world, and performs various tasks. “Lexical repetition is the repetition of a word or phrase as part of a sentence, paragraph, or entire text. Lexical repetition is the repetition of one word or group of words that have the same lexical meaning, function as a part of speech, and perform the same syntactic function”. Language is studied in small groups because of its wide use of repetition and its occurrence in different places. In English, repetition is divided into the following groups according to its structure: anadiplosis, anaphora, epiphora, frame repetition, chain repetition, root repetition, synonymous repetition, antimetabolism, chiasm, and antanaclasis.

Anaphora (repetition) is the exact repetition of a word or phrase at the beginning of a verse or sentence at the beginning of other verses. Anaphora is derived from the Greek word and is one of the stylistic figures. Anaphora is a stylistic figure consisting of the repetition of the same sounding sound, consonant words or phrases in front of sentences, or, in other words, the repetition of exactly one element at the beginning of parallel speech fragments. This stylistic figure is used to create speech forms that are spoken with excitement and high spirit”. Anaphora is skillfully used by writers.

Farewell to the mountains high covered with snow!

Farewell to the straths and green valleys below!

Farewell to the forests and wild-hanging woods!

Farewells to the torrents and loud-pouring floods! (R. Burns)

According to Yu.M. Skrebnev, “anaphora is the same beginning of one or more elements in adjacent segments of the text, the purpose of which is to strengthen repeated words”.

У алла айтмаса, тонглап отмайди,

У алла айтмаса, куёш ботмайди.

У алла айтмаса, дилларнинг ғашин,

Кулгулар ювмайди ва йўқотмайди. (Саида Зуннунова)

Anadiplosis is a literary term in which a writer or speaker uses a word near the end of a sentence and then repeats that word to begin the next sentence. Anadiplosis is used to draw attention to a specific thing or concept. This word does not have to be the very first word in the sentence; rather, it should be near the beginning of the sentence at the end of the preceding sentence. “The love of wicked men converts to **fear**, that **fear** to **hate**, and hate turns one or both to worthy danger and deserved death”. (Shakespeare, Richard II)

“Repeated units form a kind of circle, and the unit at the beginning of the piece is repeated at the end. Such repetition is called ring repetition (frame repetition or ring repetition). This type of repetition is one of the most effective methods in fiction. **No wonder** his father wanted to know what Bosinney meant, **no wonder** (G. Galsworthy)

Antimetabolism is one of the stylistic devices of the repetition type, in which the units that appear in the first part of the sentence are changed in the second part. Antimetabolism appears in a variety of contexts, from humor to political speech and literature. It is used to convey paradoxes and ironies, to intensify arguments, or to show in a new way how two ideas are related.

When the going gets tough, the tough gets going.

Plan your life so you can live your plan.

As we have seen, English, which is recognized as one of the world's languages, contains several types of repetition. Each type of repetition has its own function and

characteristics. Here it is worth noting that epiphora and anaphora are very different from each other. While anaphora is repeated at the beginning, epiphora comes at the end of the sentence. In order to determine the types of repetition, unlike the English language, we will focus on the existing classification of repetitions in the Uzbek language below.

The following types of repetition are widely used in Uzbek language: anaphora, inphora, epiphora, alliteration, anadiplosis, popular repetition. Anadiplosis is a speech expression in which a word or group of words at the end of one sentence or sentence is repeated at the beginning of or next to the following sentence or sentence. Ана ўша тоғмиди, тоғ атрофи боғмиди? Боғ ёнида уймиди, уй атрофи гулмиди? Гул шохида булбулмиди? (Халқ оғзаки ижодидан)

“Alliteration is the repetition of the same consonant sounds in poetry, including stanzas and partial prose works. The melodiousness of sounds, mainly the melodiousness formed by the repetition of the same sounds, is called alliteration. Alliteration is one of the oldest stylistic devices in the English language. However, in our time, alliteration is used more in prose than in poetry. It occupies a prominent place in newspaper language, journalism and public speaking. Most of the time we meet him in the headlines”. Peter Piper picked a peck of pickled peppers. If Peter Piper picked a peck of pickled peppers. Where’s the peck of pickled peppers Peter Piper picked? Even elephants enjoy eating eggs every day.

As a conclusion, we can say that repetition and its types are widely used in hybrid languages. However, there are differences in the classification of repetition in English and Uzbek languages.

Unifying signs: Anaphora, epiphora, anadiplosis, chiasm, folk repetition, alliteration. Distinctive signs: Infora (Uzbek language), antanaclasia, antimetabolism, stem repetition, ridge repetition (English language).

THE LIST OF USED LITERATURE

1. Бабенко, Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. - М.: Флинта: Наука, 2003.
2. Мамажонов А. Текст лингвистикаси. Махсус курс –Т.: 1989.
3. Скребнев, Ю.М. Основы стилистики английского языка / Ю.М. Скребнев. - М: «Астрель», АСТ, 2002.
4. Шофқаров А.М. Ўзбек тилида бадий такрор. – Т.: "Фан ва технология", 2019.

Маҳмудхўжа Бехбудий публицистикасида нутқий даражаланиш

Мансурбек Машарипов,
ТДПУ эркин тадқиқотчиси

Аннотация. Мақолада жаҳид маърифатпарвар адиби Маҳмудхўжа Бехбудийнинг публицистик асарлари матнида қўлланган нутқий даражаланиш (градация) ҳодисаси лингвистик ўрганилган. Нутқий (услубий) даражаланиш ҳодисасининг турлари, ҳосил бўлиш типлари ҳамда уларнинг публицистик нутқ ва услуб шаклланишидаги ўрни ёритилган.

Калит сўзлар: публицистик услуб, градация, нутқий даражаланиш, услубий даражаланиш, денотат, семантик оттенка, градуал ўсиш, прагматик омил, услубий бўёқ, меронимия ва плесионимия.

Градуонимия – лексемаларнинг маъно гуруҳлари аъзоларида у ёки бу белгининг даражаланишидир. Бундай даражаланишга оппозициянинг бир тури сифатида қаралади ва шу асосдаги бош сўзга нисбатан белгиланади. Даражаланиш ҳодисасининг лексемалараро муносабатларда воқеланиши тил ҳодисаси сифатида матн таркибида муайян вазифа бажаради. Луғат бойлигининг тизим сифатидаги тавсифини беришда, синонимлар ва антонимлар луғатини тузишда, луғавий бирликларнинг услубий восита сифатидаги қийматини белгилашда градуонимик тадқиқотлар натижасидан фойдаланиш мумкин.

Даражаланиш, яъни градуонимия ҳодисаси тарихан ўзбек мумтоз адабиёти намуналарида ҳам, ҳозирда замонавий ўзбек адабиёти жанр турларида ҳам кузатилади. Белгини даражалаб келувчи сўзларни ўзаро бирлаштириш тилшуносликда узоқ тарихга эга. Ўзбек тилшунослигида маъноси даражаланувчи сўзлар қаторини алоҳида ҳодиса сифатида ажратиш Алишер Навоийнинг “Муҳокамат ул-луғатайн” асарида учрайди. Мутаффақкир адиб йиғи ҳолатини ифодаловчи қуйидаги даражаланиш қаторини ажратади: инграмоқ – синграмоқ – йиғламсинмоқ – сиктамоқ – йиғламоқ – ўкурмақ – хой-хой йиғламоқ. Буюк мутаффақкир бу сўзларнинг барчасини бир умумий маъно – изтироб чекиб, уни

ифодалаш маъноси атрофига бирлашишини ва “инграмак”дан “хой-хой йиғламоқ” сўзига томон белги даражасининг ўсиб боришини таъкидлайди.

Лексемалардаги эмоционал оттенканинг мавжудлиги ифодадаги белги даражанинг микдорига ҳам асосланади. Ифодадаги белги даражанинг ортиқлиги сўз маъносидаги ҳиссий-таъсирий бўёқни вужудга келтирганини ҳам кўриш мумкин. Бу ҳолат ижобий ва салбий эмоционал оттенкали сўзларда ҳам мавжуд. Публицистик услубда сўз танлаш санъати хусусида фикр борар экан, бўёқдорлик, экспрессивликни ошириш учун, албатта, сўзларнинг нутққа жило берувчи турларидан оқилона ва матнга мос равишда фойдаланиш ўта муҳим ҳисобланади. Муаллиф бунда нафақат лексик градуонимиядан, балки стилистик градуонимиядан, яъни градациядан ҳам фойдаланади. Шу ўринда “градуонимия” ҳамда “градация” терминларининг моҳиятини асослашга тўғри келади. Ўзбек тилшунослигида “градуонимия” термини илк бор 1989 йилда сўзлараро маъновий муносабатларнинг бир кўриниши сифатида “градуономия” тарзида ишлатилган [1:35-40]. Бу ҳодисага луғавий даражаланиш сифатида баҳо берилган ва лексик маънолари муайян белги-хусусиятнинг турли даражалари билан боғланган лексик-семантик гуруҳларнинг ўзаро фарқланиши илмий баҳоланган. Демак, “градуонимия” тил бирликларидаги муайян бир белгининг ўсиб ёки камайиб боришига кўра ўзаро зидланишини акс эттирувчи, лисоний-маъновий муносабатни акс эттирувчи ҳодиса.

Рус тилшуноси И.Р.Гальперин “Stylistics” номли асарида “градация” ҳодисасига услубий восита сифатида матндаги гапларнинг ёки гап таркибидаги бир турга мансуб уюшиқ бўлақларнинг маъно ва мазмуни, аҳамияти, матннинг умумий мазмунидаги таъсирчанлиги борасидаги градуал ўсиши деб таъриф беради [2:219-221]. Англашиладики, “градуонимия” тилдаги синонимия, антонимия, меронимия ва плесионимия каби лексик-семантик муносабатларни ифодаловчи тил ҳодисаси сифатида намоён бўлади, “градация” эса услубий восита сифатида нутқда воқеланадиган ҳодиса ҳисобланади. Тилшунос

Ж.Жумабоева таъкидлашича, градация битта матн ичида қўлланган ибора, метафора, метонимик кўчма маъноларнинг кучайиб, пасайиб боришини ифодалайди, градуонимия эса сўзларнинг денотатив даражаланиш асосидаги жойлашувини ўзида акс эттирувчи лисоний ҳодиса саналади [3:147].

Маҳмудхўжа Бехбудий публицистикасида нафақат лексик сатҳда намоён бўладиган одатдаги лисоний даражаланиш ҳодисасидан, балки лозим ўринларда нутқий даражаланишдан ҳам мақсадли фойдаланилган. Жумладан, муаллифнинг “Ойина” журналининг 1914 йил 10 май сонидан эълон қилинган “Тиётр надур” номли мақоласида иш-ҳаракат лексемалари ифодалаган маънонинг услуб талаби билан даражалаб кўрсатилиш ҳолати куйидаги мисолларда акс этган: “Ул воқеадаги ёмонлик ва яхшилиқни пайдо бўлгани ва сабабини ҳар ким **кўриб, англаб, ибрат олур**”; “Ҳикоят ва ёинки насихат китобларинда баъзи бир ҳодиса баён қилингандурки, **ўқуб, асарланиб, лаззат олинадур**”; “Бир кишига ҳам **асар ёзиб, ҳам бостируб, ҳам сахнада қўйдурмоқ** мушкулдир; “Асарни ёзган муҳарирга минг сўм ва ўн минг сўмлаб **ҳадя бериб**, асарини мушаххислар **сотиб олиб, сахнада қўюб, фойда оладурлар**” [4:15-17]. Келтирилган биринчи, иккинчи, учинчи мисолларда кўриб – англаб – ибрат олур; ўқуб – асарланиб – лаззат олинадур; асар ёзиб – бостируб – сахнада қўйдурмоқ каби бирликлар морфологик таркибига кўра содда ва кўшма сўзлар ҳисобланиб, бир матн ичида қаторлашиб маънонинг кучайиб боришини таъминламоқда. Тўртинчи мисолда эса ҳадя бериб – сотиб олиб – сахнада қўюб – фойда оладурлар тобе боғланишли феълли бирикмалар маънонинг градуал ўсиши жиҳатдан, ҳаракатнинг кетма-кетлиги жиҳатдан даражаланиш ҳосил қилмоқда. Лекин бу градуаллик мазкур лексемаларнинг денотатив даражаланиши асосидаги жойлашувини акс эттирмайди ва лисоний ҳодиса ҳисобланмайди. Чунки булар матн ичида муаллифнинг публицистик нутқидагина даражаланишни юзага келтирган стилистик градация ҳисобланади.

Махмудхўжа Беҳбудий публицистикасида маънонинг даражаланиб, ошиб, кучайиб борувчи оттенкага эга бўлишини таъминлаган, мақола тилининг экспрессив имкониятларини оширишга хизмат қилган градация ходисасининг яъна баъзи типларини келтирамиз:

1. Кишиларга хос бўлган белги-хусусият маъносининг даражаланиши:

бедониш > беҳабар > беҳавас:

“Аmmo ҳозирги нақд айбимиз, **бедониш, беҳабар** ва **беҳаваслигимиздур**” [4:207].

саводсиз > илмсиз > инсофсиз:

“Ва илло, на учун **саводсиз** қози, **илмсиз** мударрис, **инсофсиз** муфтийлар оламни босди” [4:282].

2. Шахсни илм-маърифат ва ижтимоий-диний жиҳатдан тавсифлаш маъносининг даражаланиши:

сайид > хўжа > эшон:

“**Сайид, хўжа, ёинки эшонман** деб даъво қилгувчиларнинг, модомики, илму амаллари ҳасби шаръий бўлмаса, ул даъво ва насабларининг самараси йўқтур” [4:175].

фузало > уламо > уқало:

“Инчунун, Москвада барча Русия мусулмонларининг бир минг қадар **фузало, уламо** ва **уқалоси** шул федерацияни қабул этиб талаб бердилар” [4:483].

3. Инсонларга хос аниқ ва мавҳум аъзолар маъносининг даражаланиши:

тан > жон > руҳ:

“Бегона элларда оҳ ва нола ила жонсиз бир ҳолатда осмонга термуллуб ётган, **тани, жони** ва **руҳи** мажруҳ бир мусулмонни тасаввур этингиз” [4:175].

мол > жон > ҳол:

“Ҳамма биримиз охира муованат қилуб, ким **мол** ила, ким **жон** ила, ким **ҳол** ила ижтиҳод қилмоқ жумла мўминларнинг вазифалари ва бурчларидир [4:278].

4. Шахсни касб жиҳатдан тавсифлаш маъносининг даражаланиши:

дўкончи > гилкор > косиб:

“Бир дўкончи, бир гилкор, бир косиб учун бу тўй ва таъзиялар ўлумдан каттиғдурки, мунинг учун бечора ҳар кун ўлур” [4:54].

5. Шахсга оид моддий неъмат маъносининг даражаланиши:

ақча > сарват > давлат > сомон

“Дин учун, масжид ва мактаб учун **ақча, сарват, давлат, сомон** керакдур” [4:455].

6. Шахс ҳолатини ифодалаш маъносининг даражаланиши:

аҳвол > афкор > атвор

“Ўз замондошларининг **аҳволи, афкори, атворини** билмоқ керакдур” [4:406].

7. Шахс, нарса ва предметларга хос тааллуқлилиқ, хосса маъносининг даражаланиши:

ибтидоий > рушдий > эъдодий > олий

“Макотиб орасида иртибот (боғлиқлик) бўлуб, **ибтидоийлардан** (бошланғич мактаб) **рушдийларга** (тўлиқсиз ўрта мактаб), **рушдийлардан** **эъдодийларга** (ўрта мактаб) ва **эъдодийлардан олийларга** (олий мактаб) қулайлиқ ила талабалар қабул қилинадурғон усулда бўлур” [4:161].

8. Адабий жанрлар, матбуот нашрлари номларининг даражаланиши:

қисса > ҳикоя > ғазал

“Бизнинг халқлар андоғ китоблардан кўра хурофотлик **қисса, ҳикоя** ва ошиқона **ғазал** китоблариға зиёда рағбатлик бўлганидан моддий фойдасини кўзлаб, шундай афсона ва аслсиз китобларни таъь ва нашр этмақдамиз” (ТА, IT, 438-бет).

китоб > жариди > мажалла

“Танқид янги ёзилган **китоб, жариди** ва **мажаллаларға-да** жорий ва нофедур” [4:17].

9. Асосдан англашилган нарса-ҳодиса, белги билан характерланувчи ҳолатнинг даражаланиши:

қимматчилик > қаҳатчилик > сувсизлик

“Муҳтарам биродарлар! Ҳозирги **қимматчилик, қаҳатчилик** ва **сувсизлик** ҳаммага маълумдир” [4:477].

Юқорида таъкидланганидек, нутқий даражаланиш нафақат лесемалараро муносабатларда, балки матндаги сўз бирикмаси ва гапларнинг маъно-мазмунида ҳам воқеланиши мумкин. Бунда матнинг умумий мазмунидаги таъсирчанлик градуал ўсиш ҳолатини ўзида акс эттиради. М.Бехбудий публицистикасида айнан сўз бирикмаси ва гаплар нутқий даражаланиш ҳосил қилиб, матнда ифодаланаётган фикрдаги таъсирчанликнинг градуал ўсиш ҳолатини намоён қилган: “Ҳар дам жигарбандини **доми балоға, ўқи жафоға** ва **жаҳаннаммисол оташға** қараб интилатурган ҳолатини ёдға олиб кўнгли лахта-лахта қон бўлгувчи бечора оилаларни ёдингизға ва кўз олдингизға келтурингиз” [4:460]; “Очликдан кўп ўлумлар бўлур, очликдан бир неча касалликлар пайдо бўлур, бу касаллик бир-бировға ўтуб, бутун халойиқ барбод ўлурлар” [4:489]. Келтирилган биринчи мисолда **доми бало – ўқи жафо – жаҳаннаммисол оташ** нутқий даражаланиш қатори сўз бирикмаси ва изофали конструкциялар орқали ҳосил қилиниб, фикрдаги таъсирчанликнинг ошишига хизмат қилган. Иккинчи мисолда эса мураккаб кўшма гап компонентлари, яъни ўлумлар бўлур – касалликлар пайдо бўлур – халойиқ барбод ўлурлар предикациялари воқеа-ҳодисалар ривожда кетма-кетликда ўзаро нутқий даражаланишни ҳосил қилган.

Хулоса қиладиган бўлсак, даражаланиш борлиқ ҳодисаларининг узлуксизлиги ва узвийлигини таъминлайдиган омиллардан биридир. М.Бехбудийнинг градуонимик қатор аъзоларидан ўз ўрнида маҳорат билан фойдаланиши – фикрни содда, тушунарли ва аниқ ифодалаш имконини яратган. Публицистик матнда ҳам сўзлардаги даражаланишнинг прагматик омиллар таъсирида ўз моҳиятидан

ташқарига чиқмаган ҳолда услубий вазифа бажаришини юқоридаги таҳлилларимиз исботлай олади.

Адабиётлар:

1. Бегматов Э., Неъматов Ҳ., Расулов Р. Лексик макросистема ва унинг тадқиқ методикаси (Систем лексикология тезислари) // Ўзбек тили ва адабиёти. – Тошкент: 1989, №6.
2. Гальперин И.Р. Stylistics. – Москва: Высшая школа, 1971.
3. Джумабоева Ж. Ўзбек ва инглиз тилларида лексик градуонимия. – Тошкент: Мумтоз сўз, 2014.
4. Маҳмудхўжа Бехбудий. Танланган асарлар 2-жилдлик. 1-2-жилд. (нашрга тайёрловчи Сирожиддин Аҳмад). – Тошкент: Akademnashr, 2018.

TECHNOLOGY

Рақамли технологиялар ва замонавий халқаро муносабатлар

Хуршида Пардаевна Дусбекова,

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқарув академияси
мустақил тадқиқотчиси

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқарув академияси
кафедра мудири с.ф.д. (PhD) Г.Саъдиева тақризи асосида

Аннотация: Мақолада рақамли технологиялар ва замонавий халқаро муносабатлар масаласи таҳлилга тортилиб, рақамлаштириш тизимининг вужудга келиши, шаклланиши ва ривожланиш жараёни, рақамлаштириш жараёнининг назарий дискурси: асосий тушунчалар, концепция ва таҳлилий босқичлар, рақамлаштиришнинг сиёсий дискурси: рақамли сиёсат ва рақамли дипломатия, халқаро муносабатларда рақамлаштирилишнинг таҳлил қилинишида асосий омил: датафикация ва “катта маълумотлар” шунингдек, рақамлаштириш дискурсининг технологик таҳлил даражалари ва роли, халқаро муносабатларда рақамлаштиришнинг асосий компоненти сифатида рақамли дипломатия концепсиясининг шаклланиши ва ривожланишини тавсифи, халқаро муносабатларда рақамлаштиришни таҳлили, маълумотларни таҳлил қилишнинг асосий ёндашувлари ва усуллари аниқлаш масаласи тадқиқ этилган.

Шунингдек, рақамлаштириш, рақамлашув трансформацияси, сиёсатнинг рақамлашуви, рақамли дискурс, рақамли демократия, рақамли бюрократия ва рақамли дипломатия масалалари бўйича олимлар томонидан амалга оширилган тадқиқотлар илмий тадқиқ этилган. Рақамлашув сиёсати жараёни локал характерга эга бўлиб, давлатнинг доимий функциялари ва технологияларининг амалий характери билан узвий боғлиқлиги, ижимоий соҳаларда рақамли имкониятларни ошириши трансчегаравий универсал хусусиятларга эгаллиги асосланган.

Калит сўзлар: концепция, рақамлаштириш, рақамлашув трансформацияси, сиёсатнинг рақамлашуви, рақамли дискурс, рақамли демократия, рақамли бюрократия, рақамли дипломатия.

Цифровые Технологии И Современные Международные Отношения

Аннотация: В статье анализируется проблема цифровых технологий и современных международных отношений, процесс возникновения, становления и развития системы цифровизации, теоретический дискурс процесса цифровизации: основные понятия, концептуально-аналитические этапы, политический дискурс цифровизации: цифровая политика и цифровая дипломатия, основные факторы анализа цифровизации в международных отношениях, фактор: датафикация и «большие данные», а также уровни и роль технологического анализа дискурса цифровизации, описание формирования и развития концепция цифровой дипломатии как основного компонента цифровизации международных отношений, анализ цифровизации международных отношений, вопрос определения основных подходов и методов анализа данных.

Также изучаются исследования проводимые учеными по вопросам цифровизации, цифровизации трансформации, цифровизации политики, цифрового дискурса, цифровой демократии, цифровой бюрократии и цифровой дипломатии. Процесс политики цифровизации носит локальный характер, неразрывно связан с практическим характером постоянных функций и технологий государства, основан на обладании трансграничными универсальными признаками, повышающими цифровые возможности в социальных сферах.

Ключевые слова: концепция, цифровизация, цифровизация трансформации, цифровизация политики, цифровой дискурс, цифровая демократия, цифровая бюрократия, цифровая дипломатия

Digital technologies and modern international relations

Abstract: The article analyses the problem of digital technologies and contemporary international relations, the process of emergence, formation and development of the digitalization system, the theoretical discourse of the digitalization process: basic concepts, conceptual and analytical stages, political discourse of digitalization: digital

politics and digital diplomacy, main factors of digitalization analysis in international relations, factor: datafication and "big data", and levels and role of technological discourse analysis of digitalization, description of formation and development of late It also examines research by scholars on digitalisation, digital transformation, digitalisation of politics, digital discourse, digital democracy, digital bureaucracy and digital diplomacy. The process of digitalization policy is local, inseparable from the practical nature of permanent state functions and technologies, based on the possession of cross-border universal attributes that enhance digital capabilities in social spheres.

Keywords: concept, digitalisation, digital transformation, digitalisation of politics, digital discourse, digital democracy, digital bureaucracy, digital diplomacy

КИРИШ

Рақамлаштириш - бир неча ўн йилликларни қамраб олган ҳамда узок давом этадиган жараёнидир. Аммо сўнги йилларда жадаллаштирилган рақамлаштириш жараёни содир бўлмоқда. Рақамли технологиялар оператив, концептуал ва меъёрий ўзгаришларни қамраб олиб, эътиборни янги муаммоларга қаратади ва халқаро муносабатлардаги эски дилеммаларни кучайтиради. Рақамли технологиялар оператив, концептуал ва меъёрий ўзгаришларни қамраб олиб, эътиборни янги муаммоларга қаратади ва халқаро муносабатлардаги эски дилеммаларни кучайтиради. Бунда рақамлаштириш жараёни таъсири остида пайдо бўлган махсус илмий ва сиёсий рақамли дискурс диққатни тортади.

Маълумот алмашиш - бу ахборот шаклида янги қийматни тақдим эта оладиган рақамли маълумотларга нисбатан технологик тенденция ҳисобланади. Бугунги кунда халқаро муносабатларда маълумотлар алмашинуви, яъни датификация тенденциясининг аҳамияти ошиб бормоқда.

АСОСИЙ ҚИСМ.

Ахборотлаштириш “ташкилий, ижтимоий-иқтисодий ва илмий-техникавий шарт-шароитларни таъминлайдиган техник жараён ҳисобланиб, у ахборот ресурслари ва ахборот муносабатларини амалга оширишда асосий ролни

бажаради”. Рақамли маълумотлар (digital data) - бу рақамли медиа технологияларидан фойдаланиш орқали ёзиб олинган ва узатиладиган кодланган объектлар ҳисобланади.

“Рақамлаштириш” термини асосан иқтисодий жараёнларнинг бошқичларини, шунингдек “рақамли иқтисодиётнинг” шаклланишини тавсифлашда ишлатилади[1: Б.161.; 2: Б.65]. Birinchi marta “raqamlashtirish” atamasi iqtisodiy sohada ishlatilgan[3: Б.46.]. 1995-йилда америкалик информатик Н.Негропонтенинг "Being Digital" китобида моддий ва моддий бўлмаган дунёнинг тузилиши таққосланиб, унда рақамлаштириш - моддий оламни номоддий дунёга, яъни ахборот шаклига ўтказиш ҳисобланади, дея келтирилган.

“Рақамлаштириш” атамасини талқин қилишда бир қанча ёндашувлар мавжуд. Биринчи ёндашувда, тор маънода, рақамлаштириш ахборотни рақамли шаклга айлантириш, яъни рақамлаштириш сифатида қабул қилинади.

Рақамлаштиришнинг тор талқини турли соҳаларда: сиёсат, иқтисод, таълим, ҳуқуқ, давлат бошқаруви, ҳарбий ишлар ва бошқаларда кўплаб амалий тадқиқотлар йўналишлари учун асос бўлиб хизмат қилади. Олимлар тадқиқотларида рақамлаштириш - рақамлашув трансформациясида ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳаларини қамраб олиши билан баҳоланади[4; 5; 6; 7; 8; 9; 10].

Рақамлашув жараёни билан боғлиқ ҳар қандай ўзгаришлар мажмуи диалектик трансформация жараёнининг ижтимоий ҳаётдаги барча босқичларига асосланади.

Баъзан рақамлашув жараёни “жаҳон ҳамжамияти умум ривожланиши драйвери”[9: Б. 47] нинг синергияси сифатида кўрилади. Шундай қилиб, иккинчи ёндашувда рақамлаштириш трансформация жараёни сифатида намоён бўлади ва рақамлаштиришнинг ўзи қийматга айланади. Яъни, биринчи навбатда, ташкилий фаолиятнинг, жараён ҳамда компетенциянинг трансформациясида технологиялардан унумли фойдаланишни англатади[10: Б. 70].

Интернет рақамли технологияларнинг глобал миқёсда универсал жорий этилишига туртки бўлиб хизмат қилгани учун рақамлаштиришнинг “скелети”

хисобланади. Сиёсатни рақамлаштириш асосий сиёсий субъектларнинг кўшилиши пайтидан бошланади (давлат, унинг муассасалари, нодавлат ноижорат ташкилотлари ва бошқаларнинг интернет фойдаланувчиларига айланиши билан). Веб-сайтлар, электрон почта, “электрон ҳукумат” рақамли тизимга ўтишнинг зарурий шартларига айланди. Бироқ, оммавий ижтимоий мулоқотнинг янги форматлари - форумлар, чатлар, блоглар, месценжерлар, ижтимоий тармоқлар сиёсатни рақамлаштириш жараёнида асосий рол ўйнади.

Бевосита сиёсат ва ижтимоий ҳаётда «рақамлашув» нинг ўрни ортиб борапти. Бунда муайян ижтимоий-техник механизмлар жамиятдан ташқарида эмас, балки жамият ичида ва жамиятда ривожланаётган жараён сифатида кўрилади[11; 12]. Таҳлилларда олимлар сиёсат ва "рақамлашув" (politics and “the digital” ва "рақамли" сиёсат) ўртасидаги ички муносабатларни объект сифатида тадқиқ этишгани ўрганилди[13: Б. 12]. Олимлар томонидан иккита асосий сиёсий-рақамлашув дискурси таҳлилга тортилади: рақамлашув сиёсати ҳамда сиёсатнинг рақамлашуви. Ушбу дискурснинг биринчиси тор маънодаги иккинчиси эса кенг маънодаги рақамлашув жараёнига мисол бўлади.

Рақамлашув сиёсати - давлат институтларини технолигик бошқариш орқали ривожлантиришдаги сиёсий восита. Ушбу жараён локал характерга эга бўлиб, давлатнинг доимий функциялари ва технологияларнинг амалий характери билан узвий боғлиқдир. Рақамлаштириш сиёсати субъективликни ва рақамли технологияларни жорий этиш билан боғлиқ жараёнларга субъектнинг мақсадли таъсири мавжудлигини назарда тутди[14: Б. 12-48].

Сиёсатнинг рақамлашуви - сиёсий муносабатларда рақамли технологияларнинг таъсирининг ортиши ва унинг объектив феноменга айланиши. Турли ижтимоий соҳаларда рақамли имкониятларни оширишда трансчегаравий универсал хусусиятларга эгадир.

Европалик тадқиқотчилар М.Кауфман ва Ж.Жандесбоз халқаро муносабатлар ва хавфсизлик масалаларини тадқиқ этган олимлар фикрларига таяниб [15: 16]

“рақамли сиёсат (digital)”ни ягона глобал ҳодиса сифатида эмас, балки ўзига хос имкониятлар тўпламига эга бўлган артефакт сифатида концептуаллаштиришни таклиф қиладилар. Улар рақамлашув жараёнини унумли ҳодиса сифатида ўрганиб, унинг сиёсат билан алоқадорлиг жихатларини тадқиқ этадилар [17: Б.515].

Россиялик сиёсатшунос А.Э. Конков томонидан ижтимоий муносабатларнинг ўзгариши ва рақамли сиёсат масаласини таҳлил этилган.

Оксфорд тадқиқотчиси И.Манорнинг фикрича, рақамли жамиятни тавсифламай туриб, “рақамлаштириш” маъносини тушуниш мумкин эмас. Бунинг сабаби, масалан, оммавий дипломатия рақамли жамиятларга мансуб ижтимоий актёрлар - жамиятлар томонидан амалга оширилади. Бундан ташқари, оммавий дипломатия энди рақамли жамиятлар аъзоларига қарши ҳам қўлланилади. Рақамли жамиятнинг мантиқи ва маданияти дипломатлар орқали ташқи ишлар вазирликларига кириб боради. Шундай қилиб, замонавий халқ дипломатиясини таҳлил қилиш рақамли жамиятнинг қадриятлари ва меъёрларини, шунингдек рақамли жамият аъзоларининг умидларини ҳисобга олишни талаб қилади [18: Б.328].

Шундай қилиб, ахборот-кибернетик маконнинг халқаро муносабатларга таъсири глобал ахборотнинг шаклланиши билан боғлиқ [19: Б. 16]. Халқаро муносабатлар - ички сиёсий муносабатлар ва ҳудудий муносабатлардан ташқарига чиқадиган ижтимоий муносабатларнинг алоҳида тури ҳамда янги технологиялар таъсирида ўзгариб бораётган ижтимоий тузилишга ҳам жуда боғлиқдир. Шу муносабат билан ривожланиш ва тузилиш хусусиятларини тавсифловчи замонавий ижтимоий соҳасининг тарқаққий этиш хусусиятларини концептуал-аппаратни кўриб чиқиши муҳимдир.

Британиялик социолог ва таниқли ахборот жамияти назариётчиси Ф.Вебстернинг ёзишича, теварак-атрофдаги ҳамма нарса рақамлаштирилсада, замонавий жамиятни ахборот жамиятининг янги тури сифатида талқин қилиб, ахборотни

ривожлантириш тенденцияларини таҳлил қилиш орқали замонавий жамиятни тушуниш лозим [20: Б. 90].

Замонавий жамиятда ахборот ҳодисаси масаласи Д.Белл, Г.Шиллер, Э.Гидденс, М.Кастелс З.Бауман, Ж.Хабермас ва бошқалар тадқиқотида ёритилган. Ахборот жамияти тушунчаларини тизимлаштириш Ф.Вебстернинг “Ахборот жамияти назариялари” асарида келтирилиб, унда XX-асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб замонавий жамиятнинг ижтимоий назарий жиҳатларини бўйича берилган таърифларни таҳлил қилиб, уларни икки гуруҳга ажратган.

Америкалик сиёсатшунос, социолог ва давлат арбоби З.Бжезинский постиндустриал жамият назариясини Американинг халқаро геосиёсий ландшафтини бошқариш мақсадида илгари сурган. У «технотроник жамият» тушунчасини таҳлил этиб, унинг характерли жиҳати сифатида технотрон инқлобнинг дунёвий омилини очиб берди. Оммавий маданият экспорти анализида З.Бжезинский мафкуранинг тугаши ҳақида фикр билдириб «Деидеологизация электрон эшитиш-визуал алоқа воситаларининг пайдо бўлиши билан боғлиқ бўлиб, одамларга эски кадриятлардан халос бўлган ҳолда, дунёга янгича қараш имкониятини беради» деган хулосага келган [21: Б. 9].

Япон социологи ва футурологи Й.Масуда янги жамиятнинг асосини инсоннинг ақлий қобилиятларини оширадиган компьютер технологиялари ташкил этади, деб ҳисоблайди. Унинг назариясига кўра, ахборот жамияти синфсиз, зиддиятсиз бўлади, бунда давлат аппарати сезиларли даражада қисқаради [22].

Келтирилган таҳлиллардан шуни хулоса қилиш керакки “рақамли жамият” тўғрисидаги концепция ўзининг асосий хусусиятлари билан “тармоқли жамият” тушунчасига ўхшашдир. Ундаги фарқли жиҳатлардан бири рақамли маълумотлар бўлиб бунда ижтимоий жараён марказида алгоритмлар туради, негаки улар маълумотларни анализ қилади ва маълум билим ҳамда кўникмаларга эга бўлади.

Рақамли дискурс масаласи талқинида қуйидагилар аниқланди. Рақамли дискурс

маълум узвий босқичлар натижасида пайдо бўлади: автоматизация (қўл меҳнатидан машина меҳнатига ўтиш), информатизация (маълумотларни қоғоздан элестрон шаклда сақланиши), шунингдек рақамлаштириш (рақамли технологиялардан фойдаланган ҳолда рақамли маълумотлар экспонинсиал ўсиши), ҳамда рақамли трансформация (бизнес моделларнинг ўзгариши). Ушбу ўзгаришлар ижтимоий-иқтисодий ҳамда сиёсий тузилмаларга таъсир этади - ижтимоий-сиёсий жамият муносабатларининг рақамлашув жараёни амалга оширилади.

Манчестер университети профессори, халқаро муносабатлар йўналиши бўйича олим О.П.Ричмонд ҳамда америкалик файласуф ва сиёсатшунос Френсис Фукуяма тадқиқотларида, хусусан, “Тарихнинг охири ва охириги одам” асари аналог халқаро муносабатларнинг апогейини эканлигини кўрсатди. Унда «Халқаро аналог» низо ва қарама-қаршилиқларнинг бир неча босқичлари билан тавсифланади: кучлар мувозанатининг аҳамияти билан боғлиқ геосиёсий босқич; глобал бошқарув ва халқаро ҳуқуқни мустаҳкамлаш билан боғлиқ либерал халқаро босқич; ўз тақдирини ўзи белгилаш ва ваколатларни кучайтириш билан боғлиқ мустамлакачиликдан постколониал босқич; давлат қурилиши ва глобаллашувнинг чекланган шакллари билан боғлиқ неолиберал ва геоиқтисодий босқич [23].

Айнан неолиберализм замонавий рақамли жамият вужудга келишига катта таъсир кўрсатди. Ғарб ёзувчиси ва журналисти В.Сторр компьютерларнинг биринчи ишлаб чиқувчилари иерархиялардан холи одамлар ҳисобланиб улар ҳамма нарсани ҳал қила оладиган дунёни, марказий ҳокимиятга бўйсунмасдан, хоҳлаган тартибга келтириш имкони мавжудлигини қайд этади [24].

Кўплаб тадқиқотчилар глобаллашув ва коммуникацияларнинг фаоллашуви жараёнида ягона глобал жамият яратилаётганлигини таъкидлаб, ўзаро боғлиқликнинг кучайиши билан бирга, жаҳон жамиятининг фрагментланиши янада аниқ намоён бўлаётганлигини илмий асослашган. Айрим тадқиқотларда

асосан глобализация ҳамда илмий-техникавий босқич ва оммавий коммуникациянинг ривожланишини ўзаро боғлиқ жараён сифатида кўриб чиқилади. Шунингдек, жаҳон сиёсатидаги иштирокчилар сонининг ўсиши ва ахборот ҳажмининг ортишини бир бирига боғлайди. Уларнинг таъкидлашича, янги алоқа тармоқларини яратиш дунёнинг мураккаблашишига олиб келади.

Технология масаласи тадқиқида олимлар бир қанча назарияларни илгари суришган. Технология имкониятларини ўрганишга қайтадан мурожаат қилган халқаро олимлар технология инновация эмаслигини аниқлайдилар. Технология мавҳум тушунча бўладими ёки аниқ тадқиқот объекти бўладими, технология ўзининг хилма-хиллиги билан доимо халқаро муносабатларни ўрганишнинг марказий элементи бўлиб, айниқса назарий жиҳатдан муҳим ўринни эгалланиши алоҳида таъкидланади. Каррнинг 1945-йилдаги «Йигирма йиллик инқироз», 1977-йилда Х.Буллнинг «Анархист жамияти», 1999-йилдаги А.Вендтнинг «Халқаро сиёсатнинг ижтимоий назарияси» каби таҳлилларда жаҳон сиёсатидаги технология масаласи кенг таҳлил қилинган [25; 26].

Олим профессор К.Ройс-Смитнинг “Давлатнинг ахлоқий мақсади” китобида техниканинг чуқур тарихи борлиги, жумладан, абсолют давлатдан ўтиш конституциявий архитектурадаги ўзгаришлар технология хилма-хиллигини кўрсатишини таъкидлайди [27: Б. 199].

Умуман олганда, технологиянинг ўрни ҳар доим олимларнинг мунозаралари марказида бўлиб келган. Ушбу масалани кенгроқ кўриб чиқсак, технология тарихи давлатлар тарихи, трансмиллийизм, глобаллашув, минтақавийлашув ва парчаланиш тарихидир дейишимиз мумкин. Технология халқаро муносабатларнинг маркази бўлиб у доимо ўзгариш хусусиятига эга. Бундан келиб чиқадики, технология мавжуд парадигмалар тўплами учун синовдир.

Бугунги кунда рақамлаштириш жараёнларини тушунишда етакчи рол ўйнайдиган куч тушунчаси билимнинг турли соҳаларида асосий ва энг оммабоп бўлиб, улар орқали экспертлар жаҳон сиёсатидаги рақамлаштириш

жараёнларини изоҳлайдилар.

Ўрганилган манбалар асосида рақамлашув жараёнини уч жабҳага ажратиш ўринли: рақамли демократия, рақамли бюрократия ва рақамли дипломатия. Рақамли демократия электрон тармоқ коммуникациясини халқ дипломатиясининг делиберал механизм фаолиятини ривожлантиришда фойдаланилади. Рақамли бюрократия - “электрон ҳукумат” ҳисобланиб, давлат платформасининг рақамли технологиялар ёрдамида ривожлантириш. Рақамли дипломатия термини остида ташқи иқтисодий масаларни ҳал этишда технологиялардан фойдалиниш тушунилади. Жамоавий сиёсатда делиберализацияни ривожланиши ижтимоий тармқоларда маркетингни ривожланишига олиб келади (SMM, social media marketing).

Шундай қилиб сиёсий рақобатнинг тармоқ бўшлиғи икки босқичда амалга оширилади: макросиёсат (давлат ҳокимияти учун кураш), мегасиёсат (халқаро муносабатларнинг субъектлари орасида).

1990-йилларнинг ўрталаридан бошлаб ахборот жамияти концепцияси Европа иттифоқи, Европа Кенгаши, YUNESKOнинг махсус дастурларида қўллана бошлади. 1994-йилда Европа ҳамжамиятининг комиссияси “Ахборот жамияти сари Европа йўли” ҳаракат режасини қабул қилди. Ўша йилда Финландия “Ахборот жамияти сари Финдландия йўли” дастурини қабул қилди. 1996-йилда ГФР “Германиянинг ахборот ҳамжамиятидаги йўли” номли дастурни қабул қилди [28; 29; 30].

Рақамли сиёсат рақамли демократия, рақамли бюрократия ва рақамли IT дипломатиясининг элементларини ўз ичига олади. Рақамли сиёсат - давлат, минтақавий ва глобал миқёсда рақамли трансформацияни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар ва амалиётлар мажмуасидир. Миллий миқёсда рақамли сиёсат асосан рақамли демократия ва рақамли бюрократия амалиётларида, шунингдек, давлат аппаратини рақамлаштириш стратегиялари ва дастурларида мужассамланган. Глобал миқёсда рақамли сиёсат рақамли

дипломатиянинг баъзи элементларини ўз ичига олади ва жаҳон сиёсатининг турли иштирокчилари ўртасида рақамлаштириш тенденциялари, меъёрлари, муаммолари ва имкониятлари ҳақида мунозаралар. Глобал йигирмалик ва БМТ каби платформаларда халқаро муносабатларни янада рақамлаштириш вектори муҳокама қилинади. Рақамли сиёсатнинг минтақавий даражаси миллий ва глобал даражадаги элементларни ўз ичига олади ва ягона рақамли кун тартибига қаратилади.

Бироқ, рақамлаштириш бўйича сиёсий дискурс рақамли сиёсат билан чекланиб қолмайди ва рақамли дипломатияни ҳам ўз ичига олади.

Рақамли дипломатия халқаро муносабатларда рақамлаштиришнинг асосий қисмидир. Рақамли дипломатия давлат даражасида устуворлик сифатида белгиланса, халқаро муносабатларда рақамлаштиришнинг асосий воситаси сифатида кўриб чиқилади. Рақамли дипломатия ташқи сиёсат мақсадларига эришиш учун рақамли технологиялардан фойдаланиш усуллари тўплами бўлиб, бу асосан давлат органларининг «қўлида» бўлганлиги сабабли, бу ёндашув ўзини оқлади. Хорижий аудиторияга таъсир қилиш усуллари қуйидагилардан иборат: радио ва теледастурларни Интернетда жойлаштириш, рақамли форматда очик журналларни тарқатиш, онлайн маконда муҳокамаларни кузатиш, ижтимоий тармоқларда ҳукумат аъзоларининг шахсий саҳифаларини яратиш, цензурага қарши компьютер ускуналарини яратиш ва бошқалар.

Олимлар ушбу ҳодисани ўрганишда турли терминларни қўллашган. Цветкова Н.А., Ярыйгин Г.О., Чесноков А., Биола К., Демидов А.М., Алешкина Н.С., Кишуэва И.А., Лейс Д., Уэсткотт Н., Веррекуа Б. ва бошқа кўплаб тадқиқотчилар «рақамли дипломатия» атамасидан фойдаланишса, Б.Хокинг, Ж.Мелисен, Ф.Хансон, Ал Муфтава бошқа муаллифлар “электрон дипломатия” га мурожаат қилишади. Бундан ташқари, Ярыйгин Г.О., Цветкова Н.А., Алхименков М.А. ва бошқалар “Интернет дипломатияси” атамасини ҳам ишлатадилар; Поттер Э., Барнстон Р., Стадник И.Т “кибердипломатия”

тушунчасини ишлатади. Кулл.Н, Харрис. Б. - “халқ дипломатияси Wэб 2.0”; Сандре А., Светкова Н.А., Олехова - “ижтимоий тармоқлар дипломатияси” тушунчасини ўз таҳлилий ишларида фойдаланган[31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40].

Баъзи фарқларга қарамай тадқиқотчилар рақамли технологиялар пайдо бўлиши билан дипломатия ўзгарган деган фикрга қўшилишади. Масалан, АҚШ рақамли дипломатияси Жорж Буш президентлиги даврида ижтимоий тармоқлардаги АҚШ akkaунтларини ва бошқа интернет воситаларини бирлаштириб “Ғоялар уруши” да ғалаба қозониш воситаси ниқоби остида ривожлана бошлади. Давлат департаментининг Таълим ва маданият масалалари бюроси Facebookда ўзининг саҳифасини яратди. Шунингдек, араб, форс, урду ва бошқа тилларда блоглар ва веб- сайтлар юритиш учун 10 кишидан иборат Digital Outreach Team (DOT) ташкил этган. DOT араб блоглари ва веб-сайтларида терроризмни мафкуравий кўллаб-қувватлашга қарши туриш учун онлайн шарҳлар жойлаштириш орқали яратилган.

Мавзу тадқиқида рақамлаштиришни ўрганишга доир алоҳида ёндашувлар мавжудлиги аниқланиб унда рақамлаштиришни таҳлил қилиш даражалари ва халқаро муносабатларнинг турли парадигмаларида рақамлаштиришни идрок этишнинг ўзига хос хусусиятлари аниқланди. Ҳозирги босқичда рақамлаштиришнинг таъсирини таҳлил қилиш «жаҳон жамияти» даражаси учун энг мос келувчи омилдир. Бунда конструктивистлар одамлар томонидан яратилган технологияларнинг ўзига хослиги билан боғлиқ бўлган тегишли назарий ва услубий аппаратга эгадир.

Халқаро муносабатлардаги рақамлаштириш жараёнини ҳокимият мисолида кўриб чиқиш, ҳокимият ҳақидаги анъанавий геосиёсий тушунча ўз аҳамиятини йўқотаётганлигини кўрсатди. Қувват рақамли алоқада ва рақамли технологиялардаги замонавий тенденцияларда, масалан, катта маълумотлар ва сунъий интеллектни башорат қилиш ва улардан фойдаланиш қобилиятига тобора

кўпроқ жамланган.

ХУЛОСА.

Таҳлилдан кўриниб турибдики, рақамли дипломатия, рақамли куч ва маълумотлар фиксацияси феномени (яъни рақамли маълумотлар аҳамиятининг ўсиши) тушунчаларининг шаклланиши ва ривожланиши халқаро муносабатларнинг ўзгаришига кучли таъсир кўрсатади. Агар рақамли куч рақамли суверенитетнинг бир тури бўлса, яъни ҳам ички, ҳам ташқи сиёсат билан боғлиқ бўлса, рақамли дипломатия ташқи сиёсат мақсадларини амалга оширишнинг ҳақиқий механизми ҳисобланади. Бироқ, бу тушунчаларнинг иккаласи ҳам маълумотни аниқлаш соҳасидаги замонавий тенденция хусусиятларини тушунишга асосланган.

Бутун дунё рақамли манипуляциялар ёрдамида тез ўзгариб бормоқда. Халқаро муносабатларда рақамли технологиялар куч ва ҳукумат, дипломатия, хавфсизлик ва глобал тартиб каби тушунчалар ўртасидаги муносабатларни қайта кўриб чиқишдаги ёндашувлар ривожланмоқда. Бошқача қилиб айтганда, рақамли технологиялар халқаро муносабатларда тадқиқот объекти бўлиб, халқаро муносабатларининг бошқа объектларига таъсир кўрсатмоқда. Шу муносабат билан халқаро муносабатларда рақамли технологиялар ҳақида назария яратишнинг инновацион, лекин айти пайтда рефлексив усулларидан фойдаланган ҳолда халқаро тадқиқотчиларнинг фикрлари тобора ривожланиб бормоқда. Рақамли технологиялар оператив, концептуал ва меъёрий ўзгаришларни қамраб олиб, эътиборни янги муаммоларга қаратади ва халқаро муносабатлардаги эски дилеммаларни кучайтиради.

АДАБИЁТЛАР

1. Юдина Т.Н. Цифровизация в контексте сопряженности Евразийского экономического союза и Экономического пояса Шелкового пути // Философия хозяйства. 2016. № 4 (106). С. 161-171.
2. Рогатных Е.Б. Влияние цифровизации на развитие современной мировой экономики // Цифровая экономика. 2017. Т.5. № 11. С. 64-70.
3. Халин В.Г., Чернова Г.В. Цифровизация и ее влияние на российскую экономику и общество: преимущества, вызовы, угрозы и риски. // Управленческое консультирование. 2018. № 10. С.46-63. С.47

4. Коньков А. Е. Цифровизация политики vs политика цифровизации // Вестник СанктПетербургского университета. Международные отношения. 2020. Т. 13. Вып. 1. С. 47–68. <https://doi.org/10.21638/spbu06.2020.104>;
5. Никулина Т.В. Стариченко Е.Б. (2018) Информатизация и цифровизация образования: понятия, технологии, управление // Педагогическое образование в России. № 8. С. 107–113. URL: <http://journals.uspu.ru/attachments/article/2133/14.pdf>;
6. Кобичева А.М. Барыкин С.Е. Фактор университетского образования в инновационной среде интеграции академических учреждений и бизнеса // Современная научная мысль. – 2017. - № 6. - С. 164-170.;
7. Талапина Э.В. (2018) Право и цифровизация: новые вызовы и перспективы // Журнал российского права. № 2(254). С. 5–17. DOI: 10.12737/art_2018_2_1
8. Косоруков А.А. (2019) Публичная сфера и цифровое управление современным государством. М.: МАКС Пресс. Корякин В.М. (2019) «Цифровизация» общественных отношений и ее влияние на состояние коррупции в военной организации государства // Военное право. №. 1. С. 217–228.
9. Халин В.Г., Чернова Г.В. Цифровизация и ее влияние на российскую экономику и общество: преимущества, вызовы, угрозы и риски. // Управленческое консультирование. 2018. № 10. С.46-63. С.47.
10. Gobble M.M. (2018) Digital Strategy and Digital Transformation, Research-Technology Management, 61:5, 66-71.
11. Mackenzie A. (2005) The performativity of the code: software and cultures of circulation. Theory, Culture and Society 22(1): 71-92.
12. Ruppert E., Law J. and Savage M. (2013) Reassembling social science methods: The challenge of digital devices. Theory, Culture & Society 30(4): 22-46
13. Коньков А. Е. (2020). Указ. соч. С. 12.
14. Коньков А. Е. (2020). Указ. соч. С. 48.
15. Amicelle A., Aradau C. and Jeandesboz J. (2015) Questioning security devices: Performativity, resistance, politics. Security Dialogue 46(4): 293-306.
16. Jeandesboz J. (2016) Smartening border security in the European Union: An associational inquiry. Security Dialogue, doi: 10.1177/0967010616650226.
17. Kaufmann M. (2015) Resilience governance and ecosystemic space: A critical perspective on the EU approach to Internet security. Environment and Planning D: Society and Space 33(3): 512-527.
18. Manor I. Op. cit. pp. 326-327.
19. Крутских А., Бирюков А. Новая политика международных научно-технологических отношений. // Международные процессы. 2017. Т. 15. № 2 (49). С. 6-26.
20. Уэбстер Ф. Указ. соч. С. 193.
21. Brzezinski Zb. Between Two Ages. America's Role in the Technetronic Era. N.Y., 1970. P. 9
22. Masuda Y. Op. cit
23. Richmond O.P. Analog/ Digital International Relations and Global Politics // Global Dynamics. URL: <https://www.21global.ucsb.edu/global-e/january-2018/analog-digital-international-relations-and-global-politics>.
24. Storr W. Op. cit.
25. Carr, E. H. (1945) The Twenty Years' Crisis: 1919–1939.; Bull H. Op. cit.
26. Wendt A. (1999). Social Theory of International Politics (Cambridge Studies in International Relations). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511612183
27. Reus-Smit Ch. The Moral Purpose of the State: Culture, Social Identity and Institutional Rationality in International Relations (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1999, 199 pp.

28. Europe's Way to the Information Society. An Action Plan. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee of the Regions. COM (94) 347 final, 19 July 1994 [EU Commission - COM Document]
29. Ministry of Finance, Finland and TIKAS Group "Finland's way to the Information Society - The National Strategy and its Implementation", Published originally in 1994. Second Revised Edition published in 1996
30. "Info-2000: Germany's Way to the Information Society", 1996.
31. Цветкова, Н. А., Ярыгин, Г. О. (2014). Указ. соч. С. 102.; Чесноков А. Указ. соч. С. 5-6.;
32. Vjola C. (2015). Op. Cit.; Демидов А.М. Указ. соч. С. 9-12.
33. Алешкина Н.С. Указ. соч. С. 143-150.
34. Lewis D. Op. cit.
35. Westcott N. Op. cit.
36. Hocking, B., Melissen, J., Riordan, S., & Sharp, P. Op. cit.
37. Hanson F. Op. cit.
38. Al-Muftaha H., Weerakkodya V., Ranab N.P., Sivarajaha U., Irania Z. Op. cit.
39. Ярыгин Г.О., Цветкова Н.А. Указ. соч.
40. Sandre A. (2012). Twiplomacy is bringing diplomacy back to relevancy. URL: <http://www.diplomacy.edu/blog/twiplomacy-bringing-diplomacy-back-relevancy>

CONTENTS

LITERATURE

Чернова Т.А. - Азийская тема в творчестве русскоязычных поэтов Узбекистана

MEDICINE

М.И Юсупов - Микрофлора кишечника при поносах у детей

Назарова М.З. - Лечение витилиго с помощью эрбиевого лазера.

PEDAGOGY

Abduvalieva Sevara - Problems of schools and youth's opinion about education

PHILOLOGY

Sobirova Dilafruz Akrom qizi - Repetition as one of the stylistic means of expression in complete sentences

Sobirova Dilafruz Akrom qizi - types of repetition and their isomorphic features in English and Uzbek languages

Мансурбек Машарипов - Махмудхўжа Бехбудий публицистикасида нуткий даражаланиш

TECHNOLOGY

Хуршида Пардаевна Дусбекова - Рақамли технологиялар ва замонавий халқаро муносабатлар